

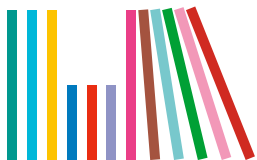

**25. mezinárodní
knížní veletrh
a literární festival**

**Výstaviště Praha
9.–12. května**

**Svět
knihy
Praha
'19**

LA LITERATURA

Argentina

MINISTÉRIO DAS
RELAÇÕES EXTERIORES

PÁTRIA AMADA
BRASIL
GOVERNO FEDERAL

Embajada de Cuba
República Checa

Embajada del Peru
en República Checa

vystavovatelů
461

stánků
214

návštěvníků
51 000

účinkujících
769

zemí
39

výstav
17

programů
685

Zvláštní poděkování

Za finanční podporu

Záštity

Ministr kultury České republiky
Ministr zahraničních věcí České republiky
Primátor hlavního města Prahy
Starosta Městské části Praha 7

Čestný host

Latinská Amerika

Donátor

Pavel Theiner, Cena Jiřího Theinera

Partneři literárního festivalu

Velvyslanectví Argentinské republiky
Velvyslanectví Brazílské federativní republiky
Generální konzulát Dominikánské republiky
Velvyslanectví Chilské republiky
Velvyslanectví Kubánské republiky
Velvyslanectví Peruánské republiky
Velvyslanectví Spojených států mexických
Kancelář Evropského parlamentu

Francouzský institut v Praze
Instituto Camões v Praze
Instituto Cervantes v Praze
Kino Lucerna
Literární informační centrum
Maďarský institut v Praze
Polský institut v Praze
Velvyslanectví Dánského království
Velvyslanectví Finské republiky
Velvyslanectví Norského království
Velvyslanectví Portugalské republiky
Velvyslanectví Řecké republiky
Velvyslanectví Slovinské republiky
Velvyslanectví Státu Izrael
Velvyslanectví Španělska
Velvyslanectví Švédska
Velvyslanectví Ukrajiny
Zastoupení Evropské komise

DAS BUCH
Goethe-Institut
Rakouské kulturní fórum v Praze
Velvyslanectví Švýcarské konfederace

Partner Profesionálního fóra

České literární centrum

Spolupracující organizace v ČR

Asociace vydavatelů audioknih
Česká centra
Česká sekce IBBY
České centrum Mezinárodního PEN klubu
DOX – Centrum současného umění
Instit ut umění – Divadelní ústav
Jednota tlumočnicků a překladatelů
Kancelář Kreativní Evropa
Klub ilustrátorů dětské knihy
Mama Shelter Prague
Městská knihovna v Praze
Moravská zemská knihovna
Národní filmový archiv
Národní knihovna ČR
Národní galerie
Národní muzeum
Národní technické muzeum
Obec překladatelů
Památník národního písemnictví
Skandinávský dům
Skautská nadace Jaroslava Foglara

Partneři

NÁRODNÍ
MUZEUM

Centrum současného umění

NÁRODNÍ GALERIE
PRAHA

ČESKÁ CENTRA
CZECH CENTRES

Život v diktatuře

Držitelka Nobelovy ceny za literaturu z roku 2009 **HERTA MÜLLEROVÁ** přijela na veletrh Svět knihy Praha, aby tu před zcela zaplněným Velkým sálem představila svoji práci i knihu **Liška lovec**.

Knihy z pera Herty Müllerové nejsou oddychové čtení, jsou náročné a plné složitých lidských osudů. Přesto, nebo právě proto, je její dílo po celém světě ceněno, hojně kupováno a navrch ověněno mnoha vavříny. Jako dcera německých rodičů žijících v Rumunsku si prošla nelehkými obdobími, která se odrážejí v její tvorbě. Její život poznamenal Ceauseskův totalitní režim a také otcovo válečné členství v SS. Životní karty měla opravdu špatně rozdané. „Četla jsem mnoho knih o nacismu, snažila se otce pochopit, proč se k tomuto hnutí přidal a jak se to vůbec stalo, že takový zločinec, jakým Hitler byl, dokázal zmanipulovat takové davy. Dodnes to nechápu,“ přiznala. Na besedě s návštěvníky veletrhu vzpomínala na to, jak po přestěhování do Německa byla pod drobnohledem státní policie a jak vždycky poznala, že jí za její nepřítomnosti prohledávali byt. „Měla jsem liščí kožešinu, kterou jsem měla doma položenou, a oni jí postupně uřezali

Herta Müllerová

hlavu, nožičky, a vždycky je naražili tak, že to na první pohled nebylo vidět. Byla to jasná vyhružka. Říkala jsem si, že mi tím chtějí naznačit,

co by mohli udělat mně,“ vzpomínala. Právě tyto zážitky se staly základem jejího nejnovějšího románu vydaného v češtině **Liška lovec**. „Jádro příběhu je bohužel realita, zbytek je její rozpracování, hra s postavami,“ vysvětlovala spisovatelka. „Žít pod takovým tlakem je náročné na psychiku, na udržení zdravého rozumu. Na druhou stranu vám to umožní dobře poznat sama sebe. Život v diktatuře vás totiž nutí rozhodnout se, jestli podlehnete strachu nebo se mu postavíte. Diktatury jsou postavené na tom, aby mezi lidmi vyvolávaly strach, protože lidé, kteří se bojí, se dají snadno zmanipulovat,“ dodala. „Věděla jsem, že když řeknu, co si myslím, do dvou dnů budu ve vězení. Říkala jsem proto raději jen půlku. Ze všech možných schůzí mi ale bylo špatně, to plkání mě dusilo, až jsem dospěla do chvíle, kdy mi došlo, že nemám co ztratit,“ zavzpomínala. Závěrem pak Herta Müllerová přiznala, že nikdy netoužila být spisovatelkou. Chtěla být kadeřnicí nebo švadlenou, protože se jí líbilo, jak tyto profese dokáží člověka razantně změnit. Její sen se vlastně splnil. Knihy, které píše, lidi mění, jejich duši, smýšlení. A to je víc než změna vzhledu.

Mario Vargas Llosa Ikona peruánské literatury

Mario Vargas Llosa

„Když píšete romány, potřebujete nutně dodržovat disciplínu. Básník si může dovolit chvíli psát a chvíli ne. Při psaní románu musíte mít disciplínu, jinak se vám rozdrobí. Už Flaubert říkal, že být spisovatel představuje životní styl. Takže pracuji sedm dní v týdnu, dvanáct měsíců v roce. Nepracuji na počítači, píšu perem a inkoustem. Potřebuji cítit inkoust a mám rád rytmus, který při psaní vede ruku,“ prohlašuje třiaosmdesátiletý peruánský, ve Španělsku žijící spisovatel, novinář, politik a nositel Nobelovy ceny za literaturu **MARIO VARGAS**

LLOSA. Na letošním Světě knihy Praha patřil jednoznačně k nejočekávanějším hostům. To potvrdila jak nekonečná fronta na jeho autogramiádě, tak veliký zájem o setkání s ním, velmi poučeně moderované překladatelkou Anežkou Charvátovou. Spisovatel tu povyprávěl o svém románu **Pětinařozí**, který právě vyšel v českém překladu. Románu o tom, jak bulvární tisk a média dokážou sloužit totalitní moci. Prostředí diktatur a totalitní moci vůbec, patří k Llosovým základním tématům. „Patřím ke generaci, která vyrůstala a dospívala v době jihoamerických diktatur. A tak je jasné, že tohle téma se nás muselo dotknout,“ podotýká spisovatel. Ve svém vyprávění se bezprostředně a vitální autor dotkl také humoru ve svém díle. „Existují příběhy, které nemůžete popisovat, pokud v nich nemáte nějaký komický a humorný tón. Tím způsobem jsem objevil důležitost humoru v literatuře.“ Mezi takové patří například kniha **Pantaleon a jeho ženská rota** nebo oblíbená, silně autobiografická **Tetička Julie a zneuznaný genius**. V souvislosti s touto knihou pobavil Mario Vargas Llosa přítomné svým přiznáním, že po vydání knihy prozradil v rozhovoru totožnost komické postavy autora rozhlasových her Pedra Camacha. Ten se však mezitím stal starostou hlavního města Bolívie, na nic se nepamatoval a cítil se hluboce uražen a chtěl se pomstít třeba sepsáním knihy o homosexuálním životě Vargase Llosy v Bolívii. Mimochodem i skutečná tetička Julie později napsala svou verzi autorova knižního příběhu. Mario Vargas Llosa pohovořil také o svém vstupu na pole erotické literatury prostřednictvím knížky **Chvála macechy**, která byla rovněž právě u příležitosti jeho pražské návštěvy vydána v českém překladu.

Realita je jako benzín

Na diskuzi **JOHNA BANVILLA** a **RODRIGA FRESÁNA** čekal zaplněný sál. A návštěvníci se dočkali humoru, vzpomínek a zajímavého přemítání o práci s realitou.

„Realita je jako benzín, vezme tě jen do určité vzdálenosti. Zbytek musíš při psaní dojít,“ vysvětlil argentinský prozaik, novinář a překladatel Rodrigo Fresán svůj vztah k čerpání faktů. Oba spisovatelé na sebe prozradili, že se svým budoucím řemeslem koketovali velmi brzy. „Začal jsem psát na prahu dospívání. Dostala se mi do ruky kniha Jamese Joyce a já byl překvapený, že je možné psát o realitě. Zkoušel jsem psát a když jsem dopsal, měl jsem pocit, že už mi mé dílo nepatří. V tu chvíli jsem si uvědomil, že to zvládnou. V psaní se pořád cvičím, snad se to do smrti naučím,“ smál se irský držitel Man Bookerovy ceny John Banville.

„Jenom fakta pro mě nejsou zajímavá. Je potřeba dodat jim určitý styl,“ popsal proces tvoření Fresán. „Já chci napsat autobiografii, kde bude každý můj životní fakt tak trochu špatně,“ dodal šibalsky Banville.

Spisovatelé diskutovali o tom, kdy se minulost stává minulostí a jak se proměňuje její vnímání. Rodrigo Fresán poukázal na fakt, že detailům z čerstvé historie máme tendenci se smát, kdežto starší minulost nám připadá stylová. „Všechny mé knihy jsou posedlé minulostí, tím, kdo jsem byl. Snažím se tím zjistit, kdo jsem teď,“ doplnil John Banville a podotkl, že měření času je podstatné pro vědu, ale pro každého z nás běží čas různě.

Setkání nobelistů

Diskuse hned se dvěma držiteli Nobelovy ceny za literaturu najednou je věc nevídaná. Světu knihy Praha se tento organizační husarský kousek povedl a návštěvníci zcela zaplněného sálu kina Lucerna se tak mohli setkat s rumunskou spisovatelkou žijící v Německu **HERTOU MÜLLEROVOU** a peruánským autorem působícím ve Španělsku **MARIEM VARGASEM LLOSOU**.

Moderování diskuse s tématem Literatura jako hlas svobody se ujal Jakub Železný, redaktor hlavních zpráv České televize. V úvodu diskuse Železný zmínil, že Mario Vargas Llosa je za posledních třicet let jediným španělským držitelem Nobelovy ceny za literaturu. „*Čím to může být? Možná se Nobelův výbor jen spletl,*“ vysvětloval s humorem Mario Vargas Llosa. „*Dozvěděl jsem se totiž, že první Cenu za literaturu získal francouzský básník Sully Prudhomme, kterého dnes už nikdo nezná, a tím, koho odmítli, byl Lev Nikolajevič Tolstoj. Výbor se prostě ve svém úsudku spletl, a tak je možné, že se spletl i v posledních třiceti letech.*“ Herta Müllerová na otázku, zda si myslí, že se při udělování cen hledí i na to, aby byly odměněny různé národnosti, odpověděla, že to tak asi není. „*Krátce přede mnou cenu získal Imre Kertész, který je Východoevropan a navíc psal o diktatuře stejně jako já, takže byste řekli, že nemůžu mít šanci, a přece jsem uspěla. Nevím, jaká kritéria jsou pro výbor důležitá,*“ dodala držitelka ceny z roku 2009.

Dílo Herty Müllerové a Maria Vargase Llosy, který se stal držitelem Nobelovy ceny o rok později, spojuje právě téma diktatur. Nejenže o nich píší, ale mají s nimi i osobní zkušenosti. I proto jsou jejich knihy tak uvěřitelné, živé. Dobře vědí, o čem píší a jakou hrozbou diktatura je. „*Bohužel stále ještě se rodí nové diktatury. Například v Turecku vznikla diktatura neuvěřitelně rychle. Je to přímo učebnicový případ diktatury. I východní Evropa teď dělá kroky zpátky, a proto je téma diktatur stále živé. Je to obecné téma,*“ vysvětlila Herta Müllerová, proč je nutné o diktaturách psát. „*Všechny diktatury mají něco společného, ničí individuálního člověka, jsou zkorumpované a pošlapávají lidská práva. Navíc, a to je zajímavé, žádná*

Herta Müllerová a Mario Vargas Llosa

diktatura nikdy nebyla hospodářsky úspěšná,“ dodal Mario Vargas Llosa. Herta Müllerová potvrdila zajímavý názor, že když se lidé, kteří dříve sami bojovali proti diktatuře, dostanou k moci, často se mění do podoby svých někdejších nepřátel. Za tuto myšlenku sklídila Herta Müllerová velký potlesk. Skutečně v historii najdeme několik takových příkladů. Spisovatelka doplnila diskusi bonmotem tureckého prezidenta Erdogana: „*Řekl, že demokracie je jako tramvaj, nastoupíte a pak zase vystoupíte. A on teď vystupuje.*“

Oba nobelisté se shodli na tom, že je třeba zabránit nacionalismu v Evropě, protože vždycky vede k násilí. Právě násilí a strach jsou podle nich stavebními kameny diktatury a k takovým stavům dnes nahrává například dění kolem migrace. „*Přála bych si, aby lidé nebrali demokracii lehkovážně, aby byli varováni, co všechno se může stát. Aby byli pesimisty. Já jsem pesimistka a jsem ráda,*“ přiznala Herta Müllerová. Jakub Železný další otázkou narazil na fakt, že Mario Vargas Llosa překročil hranice mezi psaním a politikou, když se před lety ucházel o post peruánského prezidenta. „*Nechtěl jsem být politikem, byl jsem do této situace dotlačen, nebyl to můj sen,*“ vysvětlilo

val. Jak moc se tedy podle něj má spisovatel v politice angažovat? „*Myslím, že lidé potřebují lidi s morální autoritou a nezáleží pak na tom, jaké profese jsou,*“ shodli se oba diskutující. V této souvislosti zaznělo jméno Václava Havla jako morální autority, která dokázala ze světa literatury vkročit do politiky a razantně ji změnit. A protože po celou dobu se diskuse vinula více kolem politiky než kolem literatury nebo se k politice vždy stočila, poslední otázka, kterou Jakub Železný položil, se týkala jen literatury a toho, co je v ní pro oba autory nejdůležitější. „*Literatura je pro člověka důležitá nejen kvůli radosti, když čteme něco hezkého, ale také proto, že rozvíjí kritické myšlení. Literaturu musíme bránit, protože ovlivňuje způsob našeho života,*“ řekl Mario Vargas Llosa. „*Bez literatury a bez kultury není demokracie. Proto všechny diktatury hned po uchopení moci omezují kulturu a zavedou cenzuru. Mají totiž strach. Umění je ve svých sděleních nevypočitatelné a to je děsivé, protože ztrácejí dohled nad občany. Proto je literatura důležitá i v boji proti diktatuře,*“ dodala Herta Müllerová a tím pomyslně uzavřela kruh celé diskuse. Oba nobelisté za svá vystoupení sklídili velký potlesk. Bylo to skutečně mimořádně zajímavé setkání.

Cena Jiřího Theinera putuje do Polska

Jan Stachowski

K veletrhu Svět knihy Praha neodmyslitelně patří předávání Ceny Jiřího Theinera. Letošním laureátem se stal polský překladatel **JAN STACHOWSKI**.

Prestížní ocenění je udělováno těm, kdo se významnou měrou zasloužili o propagaci české literatury v zahraničí. Jan Stachowski tuto podmiňku naplňuje vrchovatou měrou. Právě díky němu a jeho překladům si polští čtenáři mohou přečíst díla Bohumila Hrabala, Josefa Škvoreckého, Patrika Ouředníka a mnoha dalších českých autorů. Ocenění převzal z rukou syna Jiřího Theinera Pavla. Moderátor setkání David Vaughn, který byl průvodcem všech dosavadních předávání této ceny, představil Jana Stachowského v zajímavém rozhovoru. Návštěvníci veletrhu se tak dozvěděli, jak se Jan poprvé setkal s češtinou, jak poznával mentalitu Čechů při svém působení na polském velvyslanectví v Praze, jak se seznámil s Bohumilem Hrabalem, jehož knihy překládal, i to, že svou lásku k Česku přenesl na dceru, která se tu rozhodla žít. Jeho vnučka tak má česko-polské kořeny, což považuje téměř za symbolické. Dále Jan Stachowski přiznal, že na překladatelské práci ho nejvíce baví samota, možnost ponořit se do textu autora, hledat souvislosti. Překládání nepovažuje za práci, ale za koníček. A na jeho díle je to znát. Cena Jiřího Theinera i letos putovala do těch správných rukou.

Alejandro Jodorowsky v Praze

Jen několik dní před začátkem veletrhu Svět knihy Praha se podařilo vyjednat účast jedné z nejzásadnějších osobností světového komiksu a surrealistického filmu **ALEJANDRA JODOROWSKÉHO**. Ten byl ohlášen již na loňský ročník zaměřený na komiks, ale nakonec byl nucen svou návštěvu odložit. Letošní zaměření na Latinskou Ameriku se jménem Jodorowského také souvisí, protože Jodorowsky pochází z Chile a proslavil se filmy natočenými v Mexiku. „*Jsem velmi rád, že se mi podařilo splnit si životní sen a navštívit Prahu,*“ prohlásila o své účasti tato živoucí legenda moderního umění na besedě před více než dvěma sty návštěvníků.

Alejandro Jodorowsky během svého života vystřídal řadu uměleckých povolání. Začínal v cirkuse, kde se z obyčejného klauna vypracoval na tvůrce mnoha představení. Slavným se stal počátkem sedmdesátých let minulého století jako režisér a zároveň herec ve filmech **El Topo** a **Svatá Hora**, se kterými se mu podařilo šokovat Spojené státy. To bylo v té době pro mexickou kinematografii zcela přelomové a za velkého fanouška jeho filmů se považoval například i zpěvák John Lennon. Ještě větší legendou se však Jodorowsky stal v komiksovém prostředí svou sérií **Incal**, na které spolupracoval s kreslířem Jeanem Giraudem, známým pod pseudonymem Moebius.

Alejandro Jodorowsky

Ostatně to, že v průběhu let vyzkoušel mnoho různých uměleckých forem, považuje dnes již devadesátiletý Jodorowsky za naplnění svého života. „*Dnešní společnost se vyzívá v označování lidí za režiséry, herce nebo malíře, ale já nikdy nechtěl být považován za umělce v pouhém jednom odvětví,*“ uvádí, „*je pro mě velmi důležité nebýt ničím svazován, být skutečně volný.*“ Kritikou nešetří ani pro soudobý konzumní styl života a honbu za penězi, která má dle něj negativní dopad i na umění.

„*Umělec by neměl dělat umění pro slávu, moc nebo peníze, ale pro přínos světu,*“ popisuje svůj přístup. Na otázku z publika, jak je možné nezradit tyto ideály a přitom být finančně zajištěný, odpověděl, že ne na všem by měl člověk vydělat. Filmařská kariéra ho dle jeho slov stála čtyři miliony dolarů, které bez očekávání návratnosti vynaložil na natáčení, a peníze na živobytí tak získal převážně díky svým úspěšným komiksům.

Jodorowsky je i přes svůj vysoký věk stále aktivní a působí velmi energicky. „*Ano, mohl bych tu před vámi stát jako rozklepaný stařec, ale vše je o tom, jak se člověk psychicky cítí. Proto chodím s hlavou vztyčenou a optimistickou myslí.*“ Čtenáři se tak mohou těšit na jeho další komiks, nazvaný **Synové El Topa**, na kterém již pracuje spolu s několika kreslíři. Jedná se o pokračování kultovního filmu **El Topo**, které tak opouští původně plánovanou filmovou podobu.

Srdce diváků si Alejandro Jodorowsky získal svou bezprostředností a emotivním přednesem spolu s nejedním vtípem, kterými bavil početné řady návštěvníků. „*Vidíte, já slyšel, že Češi se téměř nikdy nesmějí,*“ prohlásil pochvalně, „*a přitom vy se smějete přímo nádherně!*“ dodal a vysloužil si tak další salvu potlesku.

Role intelektuála ve společnosti

O tom, kdo je to intelektuál a jaká je jeho role v současné společnosti, diskutovali v pavilonu Café Evropa francouzský filozof, učitel a spisovatel **ALAIN FINKIELKRAUT**, spisovatel **PATRIK OUŘEDNÍK** a **JIRÍ PELÁN**, odborník na francouzskou a italskou literaturu a překladatel. Diskuzi moderoval dramaturg Světa knihy Praha Guillaume Basset.

V úvodu představil Patrik Ouředník Alain Finkielkrauta. Citoval mimo jiné Milana Kunderu, který se o Finkielkrautovi vyjádřil následovně: „*Není schopen nereagovat a cítit nezodpovědnou potřebu pozvednout hlas pokaždé, kdy narazí na projev ignorance [...] – jinými slovy člověk s neuvěřitelným talentem rozmnožovat řady svých nepřátel.*“ Podle Ouředníka je dnešním symbolem pokroku multikulturalismus, neofeminismus, politické korektno a v neposlední řadě také boj za záchranu planety. O těchto tématech byla v diskuzi řeč.

Ouředník představil svou definici intelektuála. Podle jeho názoru musí mít taková osobnost obsáhlou erudici předpokládající palčivý zájem o dění ve společnosti. Musí mít intelektuální poctivost, jinými slovy považovat hledání pravdy za nadřazené našemu niternému přesvědčení a vyhledávat konfrontaci s myšlenkami jiných. A na závěr je nutná též společenská odvaha. Všechna tato kritéria podle spisovatele francouzský filozof splňuje. „*V mých očích je Alain Finkielkraut představitelem toho, co jsme kdysi nazývali aristokracií ducha. S upřesněním, že toto elitářství je dostupné každému, kdo o ně projeví reálný zájem,*“ doplnil Patrik Ouředník.

„*Porozumět realitě znamená nerozumět tomu, co se děje. Ano, jsem v situaci, kdy jsem fascinován tím, co se děje. Kundera mě hezky*

Alain Finkielkraut, Guillaume Basset, Jiří Pelán, Patrik Ouředník

definoval, jako člověka, který neumí nereagovat. Ale já bych to možná ještě trochu rozvedl. Intelektuál ve všeobecném vnímání je někdo, kdo přestane pracovat, aby sloužil tomu, co si myslí, že je pravda a spravedlnost. U mě je to trochu něco jiného. Myslím, že jsem spíš hloupý. Ale když mě šokuje nějaká událost, tak se ve mně zrodí myšlenka. Neumím nereagovat, umím však myslet právě jenom ve chvíli, když mě překvapí nějaká událost,“ odpověděl na úvod Alain Finkielkraut.

Podle Jiřího Pelána je hlavním úkolem intelektuála dnešní doby schopnost rozlišovat: „*Je to schopnost, která dnes podle mého soudu silně upadá. Pozorují tendenci předkládat určité teze, které jsou považovány za jediné smysluplné a jediné možné. Pozorují ústup ochoty k diskuzi.*“ Pelán připomněl, že kromě výše jmenovaných témat je důležité řešit též model vzdělání pro příští dobu. Poznamenal také, že pro jeho generaci, která prožila většinu živo-

ta v komunismu, nebylo samozřejmé přijímat všechno, co slyšíme. Dnes však tuto tendenci pozoruje zejména u mladých.

Podle Finkielkrauta se rovnost dnes blíží nihilismu, tzn. všechno je rovné, všechno je stejné, neustále, vždy a pořád. „*Když hovoříme o hodnotách, tak každá diskriminace je potenciálně trestná, a tím se dostáváme k nihilismu. Dnes jsme kořisti progresivismu. Základní otázka je podle mě, jak z toho ven. Kvůli tomu mi říkají, že jsem zpátečník, konzervátec a tak dále,*“ vysvětloval filozof své názorové úhly.

Co změnit?, zazněla otázka z publika. „*Je tu takové šílenství, které říká, že se máme měnit. Myslím, že bychom měli být znovu schopní – a teď hovořím více o Francii než o střední Evropě, o níž nejsem tak dobře informovaný – osídlit naši civilizaci, mít ji rádi, uchovávat naše dědictví a uchovávat ho do budoucna a stát se opravdu dědici, kteří jsou hodni toho jména,*“ uzavřel Alain Finkielkraut.

Mír není sexy?

ROBERT MENASSE je zastáncem jednotné Evropy a o své názory, proč by Evropa měla být pod jednou ekonomickou střechou, se podělil i s návštěvníky veletrhu.

„Prapůvodně stála u zrodu sjednocené Evropy myšlenka vytvořit mír tím, že všichni budou spolupracovat a následně po malých krůčcích rozvíjet společnost, jehož cílem bude společný trh, měna i správa,“ vysvětloval Robert Menasse. „Slyšel jsem už od více lidí, že mír není sexy. Co to je za hloupost?“ říkal s lehkou nadsázkou. Pravdou je, že od druhé světové války neuplynula nijak dlouhá doba, sedmdesát let je v životě lidstva jen okamžik, a pokud nebudeme opatrní, může dojít k tomu, co se také často říká, a sice že dějiny se zopakují. Evropské společenství je tu právě proto, aby se to nestalo. A nemusí jít právě o světový válečný konflikt, ale třeba o podobné události, jaké jsme zažili v srpnu 1968. „Tehdy vás západoevropské státy podvedly. Ony měly svůj mír, ale vám nikdo nepomohl. Byly to mocenské boje. Když ale nastal konec autoritářských systémů, jaké tu byly dříve, nemělo by k ničemu takovému dojít.“ Mnoho lidí ovšem právě tohle nevidí, vidí jen davy imigrantů, které se valí Evropou, vidí globální ekonomické problémy. „Mnozí si myslí, že je před tím vším ochrání národní stát. To je ale velká mýlka,“ vysvětloval Robert Menasse. „Opravdu si myslíte, že vás národní stát ochrání? Všechny výzvy, před kterými stojíme, všechny krize, které zažíváme, se přece nezastaví před nějakými hranicemi. Myslíte, že finanční krize se na hranicích Česka zastaví? Nebo že se vám ohřívání planety vyhne, když se tu zavřete? A co uděláte s internetem, který je nadnárodním jevem, jak ho budete regulovat?“ to byly otázky, které Robert Menasse vyslovil Čechům k zamyšlení. „Jeden malý stát, jako je Rakousko nebo Česko, nemůže velké výzvy sám zvládnout. Spousta lidí má pochyby, myslí si, že v EU za ně rozhoduje někdo cizí, ale to není pravda, vy jste součástí toho rozhodování, jsou tam vaši zástupci. Slyšel jsem názory, že česká identita je Bruselem

Robert Menasse

ohrožena, ale já můžu zodpovědně říct, že jsem v Bruselu nepotkal jediného člověka a neznám jediný odstavec programových prohlášení, kde by bylo napsáno, že Evropská unie chce zničit integritu národů. Naopak, Evropská unie říká, že rozmanitost kultur, identit a jazyků je evropské bohatství.“

Došlo samozřejmě i na otázku brexitu. „Spojené království si myslelo, že když se bude egoisticky ohlížet jen samo na sebe, bude se mít lépe. Nesmírně se však poškodili a dopad tohoto rozhodnutí se projeví už brzy,“ uzavřel setkání s návštěvníky veletrhu Robert Menasse.

Tolkienův nástupce

Jednou z velkých spisovatelů hvězd, které navštívily veletrh, je americký autor sci-fi a fantasy románů **TAD WILLIAMS**.

Jeho knihy *Jasný osten*, *Žal* a *Trn* se staly světovými bestsellery a jeho tvorba je přirovnávána k Tolkienovi. Je dokonce nazýván jeho nástupcem. Toto přirovnání není náhodné. Tolkien je skutečně jeho velkým vzorem a právě díky němu začal psát. Nelíbilo se mu totiž, že se mnozí autoři snaží Tolkienovo dílo příliš napodobit místo toho, aby se jím jen inspirovali. „Oni se ho nesnaží pochopit, nepátrají po tom, co chtěl vlastně říct a proč se rozhodl něco napsat tak, jak to napsal,“ vysvětlil. Jeho vlastní tvorba tedy sice vychází z Tolkienova odkazu, ale jinak jde vlastní cestou. A uspěl možná právě proto, že se nesnažil svůj velký vzor napodobit, ale pochopit. Na otázku, jak se mu v hlavě rodí fantasy svět, vysvětlil, že to není jednoduchý proces, kdy by si jen sedl k počítači a začal psát. „Chodím, dívám se kolem sebe, přemýšlím. Trvá mi, než se mi svět vytvoří v hlavě, a teprve pak ho přenesu na papír.“ Dějové linky hledá ve skutečném světě. „Zaujalo mě, že mocná impéria, kterým velí silní vládcí nebo vůdci, se po jejich smrti rozpadá. V historii mě napadá třeba Karel Veliký nebo Alexandr Veliký. A právě tohle téma mě zaujalo a tím jsem se inspiroval,“ vysvětlil. V besedě s návštěvníky veletrhu Tad zavzpomínal i na svou první vydanou knihu. „Když poprvé slyšíte, že vám opravdu vyjde kniha, je to jedna z největších životních událostí, vzrušující zážitek. Pak si ale s postupem let a dalšími vydanými knihami uvědomíte, že se z psaní stala kariéra, a cítíte, že prvotní nadšení trochu vyprchává. A tomu se snažím zabránit. Píšu už třicet let a můžu říct, že mě to opravdu baví. Baví mě i cestovat za čtenáři po světě a jsem moc rád, že můžu být i tady na Světě knihy.“ A fanoušků má Tad Williams v Česku opravdu mnoho. Fronta žadatelů o podpis se vinula kolem celé Střední haly.

Jak pracovat se skutečností

Španělského autora **JAVIERA CERCASE** a německého literárního historika **REINERA STACHA** spojuje, že ve svých dílech pracují se skutečností a úzkostně se vyhýbají smyšlenkám. Přesto nejde o žádná strohá díla, ale o příběhy, které se příjemně čtou.

Kniha Javier Cercase *Anatomie jednoho okamžiku* popisuje události z 23. února 1981, kdy do španělského parlamentu vtrhla skupina ozbrojených gardistů, nařídila poslancům, aby si lehli za své lavice a začal pokus o puč. Nakolik se autor ve svém vyprávění držel skutečnosti? „Moje kniha se jmenuje *Anatomie jednoho okamžiku* právě proto, že jsem se rozhodl vyjít jen z jedné konkrétní chvíle, která se během tohoto puče odehrála. Šlo o okamžik, kdy pučisté vyzvali poslance, aby si lehli. Tři z nich totiž jejich výzvu neuposlechli a mě zajímalo proč. Co je k tomu vedlo? Milan Kundera, kterého mám moc rád, říkal, že když o něčem všechno vím, napíšu článek, a když něco nevím, napíšu román. To se mi moc líbí

a toho se držím. Tři roky jsem pak strávil zkoumáním této události, mluvil jsem se stovkami lidí a zjistil jsem, že každý Španěl má o převratu jinou představu, že to je vlastně tisíc fikcí. Napsat pak příběh tak, aby základem byla skutečnost, bylo těžké, protože co byla vlastně skutečnost,“ vzpomínal na zrod své úspěšné knihy Javier Cercas. „Vidíte, já jsem si říkal, jak jste to měl jednoduché, protože jste mohl použít záběry z televize a z nich vyjít, což já nemohl, ale vy jste to měl kvůli tomu naopak složitější. Každý si totiž z té události pamatuje něco jiného, každý si vytvořil svůj obraz dané situace,“ navázal na Cercasovo vyprávění Reiner Stach, jehož trojdielný životopis Franze Kafky je skutečně monumentálním dílem. „Já jsem byl od začátku rozhodnutý nepsat román, ale držet se faktů. Dialogy jsem si nevymýšlel, psal jsem je tak, jak byly skutečně řečeny, což mám doloženo. Ale pak jsem se dostal třeba ke sňatku, kde hrálo roli mnoho subjektů, a tady jsem se dostal do problémů, jak to vlastně teh-

dy bylo. Přišel jsem na řešení, že musím scénu vylíčit jako románovou scénu, pomocí faktů. Když o tom tak tady spolu mluvíme, myslím, že naše problémy při psaní jsou vlastně hodně podobné,“ připustil Reiner Stach. Javier Cercas k tomu dodal zajímavou myšlenku, že historie sama o sobě je vlastně vymyšlení minulosti, protože i historik stejně jako spisovatel využívá představivosti. „Fantazie je, když si člověk vymyslí něco, co neexistovalo, ale to já nedělám. Držím se faktů, dokumentů, vyjádření postav. K tomu pak dodám představivost, ne fantazii, to je rozdíl. Snažím se představit si, co dané osoby prožívali, cítili.“ S tím Reiner Stach souhlasil. „Musíte se vcítit i do mentality té doby, do lidí, kteří tehdy žili.“

Právě díky mravenčí práci takových autorů jako jsou Javier Cercas a Reiner Stach můžeme do historie nahlédnout bez obav z jejího zkruslení. Události jsou podány tak, jak se staly, žádné smyšlenky, žádná fikce, a přece jde o čtivá díla. Díky nim historie skutečně ožívá.

Pravidla thrilleru

Nejpopulárnějším literárním žánrem současnosti je thriller a dvě hvězdy tohoto žánru se sešly na společné besedě, francouzský spisovatel **BERNARD MINIER** a britský autor **TIM WEAVER**.

Žánr thriller je často zaměňován s detektivkou, má ale jiná pravidla. „*Thriller staví postavy do extrémních situací,*“ prozradil Tim Weaver. „*Další ingrediencí je strach, protože to je nejsilnější emoce, při které padají masky. Jakmile se dostanete do stresové situace, začnete se chovat instinktivně. V každodenním životě nosíme masky, ale jakmile se dostaneme do extrémní situace, ukáže se, jací jsme, a právě s tím my pracujeme,*“ dodal Bernard Minier, který má na svém kontě velmi úspěšnou trilogii **Kruh, Tma a Mráz**. Oba autory spojuje to, že jejich hlavní hrdinové jsou docela obyčejní lidé. „*Je to zárměr, chtěl jsem se odlišit od severských autorů, jejichž hrdinové žijí téměř na okraji společnosti, berou drogy, trpí psychickými poruchami. Já jsem chtěl mít hrdinu, který by byl úplně normální, a lidé by se s ním dokázali snadno sžít,*“ říkal Bernard Minier a Tim Weaver s ním souhlasil. Společným rysem obou autorů je také to, že se jejich příběhy odehrávají v sou-

Bernard Minier a Tim Weaver

časnosti. Nakolik v nich reflektují společenské dění? „*Jsem ze země, která je v hrozném stavu, brexit je strašná chyba a nikdo není schopný to vyřešit. Pro autora je snadné tyto problémy reflektovat. V mých románech se tak Spojené království stává méně tolerantním, dochází tam k chudobě, rasismu a dalším věcem, které nechceme ve společnosti vidat,*“ vysvětloval Tim Weaver, jemuž v češtině vyšly například knihy **Zlomené srdce, Údolí mrtvých** nebo **Hon na mrtvého**. Oba autoři přiznali, že při psaní navštěvují místa činů, mluví s vyšetřovateli a dalšími specialisty. „*Rešeršování je nejzajímavější součástí mé práce. Baví mě povídat si s lidmi, kteří léta pracovali jako vyšetřovatelé, nebo třeba s forenzními techniky, psychiatry,*“ vysvětloval Bernard Minier. „*Často se do toho tak zaberete, že najednou máte zajímavého materiálu*

tolik, že by se v tom čtenář utopil. Příběh totiž nemůže být příliš složitý. Musím si tedy umět říct, že pro danou zápletku už mám materiálu dost a další si nechám na příště,“ řekl Tim Weaver. Bernard Minier se svým kolegou souhlasil. Postupuje stejně a také bojuje s přemírou materiálu. „*Všechno tam prostě nemůžete dát, už tak jsou moje knížky dost objemné, ale moc mě baví rešeršovat. Své příběhy zasazují do prostředí Toulouse, jsem v kontaktu s tamní policií. Často jsou to neuvěřitelné příběhy, jaké mi tam vyprávějí. Některé jsou tak bláznivé, že by jim čtenář snad ani nevěřil,*“ smál se Minier a jednu takovou neuvěřitelnou historku o opravdu nešikovném způsobu zbavení se mrtvoly popsal. Možná ji najdeme v jeho další knize. Samozřejmě upravenou tak, aby splňovala pravidla thrilleru.

Milan Kundera český i francouzský

O svůj vztah ke slavnému českému rodákovi se s návštěvníky veletrhu podělili světozně uznávaní literáti **ALAIN FILKIELKRAUT** a **MAREK BIENCZYK**.

Polský prozaik, esejista, literární historik a překladatel Marek Bienczyk vzpomínal, že se s Kunderovým dílem setkal poprvé v roce 1981 na varšavské univerzitě. „*Tehdy to bylo zvláštní období. Solidarita vyhlásila celostátní stávkou, já jsem byl představitelem studentské unie a intenzivně jsem tehdy cítil, že jsem součástí něčeho širšího. Byl to velký pocit radosti. Kunderova kniha **Nesnesitelná lehkost bytí** nás silně zasáhla. Psal o tom, co jsme prožívali, byl pro nás zjevením. Bylo to až neuvěřitelné, jak nám mluvil z duše.*“ Podle Marka Biencyzka byla už tehdy v 80. letech česká literatura v Polsku hodně populární. „*Četli jsme Hrabala a podle něj jsme Čechy vnímali. Psal, že je u vás lepší pivo než v Polsku, popisoval každodenní život a nám se to tak líbilo, že jsme tu chtěli žít. Kundera byl úplně jiný než Hrabal. Byl vnímán spíše jako francouzský autor a dodnes tomu tak je,*“ dodal Marek Bienczyk, který je podepsán pod několika překlady Kunderových děl do polštiny.

Významná postava francouzské intelektuální scény, filosof a spisovatel Alain Finkielkraut označuje Milana Kunderu dokonce za svůj literární vzor. „*Poprvé jsem četl v roce 1968 jeho knihu **Žert**. Byl to velmi silný román, stejně jako jeho další díla. Pokud mluvíme o tom, jak ho ovlivnil pobyt ve Francii, pak samozřejmě ano, ale i tak si myslím, že je to autor především český, a tím myslím styl jeho psaní. V jeho díle je takové to typicky české odmítání serióznosti, vlastnost nebrat se vážně a tragikomické situace. Tohle všechno je hodně*

Alain Finkielkraut

české.“ V průběhu diskuse vyplynul zajímavý moment z Kunderovy tvorby, a sice že první překlad právě knihy **Žert** vzal překladatel do svých rukou natolik, že vlastně vytvořil jinou knihu. „*Když to Milan Kundera zjistil, zhrozil se květnatostí a lyriky, které si tam překladatel přidal. Strávil pak asi dva roky tím, že překlad upravoval a od té doby až maniakálně dbá na překlady svých děl. Dokonce se tehdy rozhodl překladatele zažalovat,*“ prozradil Alain Finkielkraut perličku z Kunderova života. Nejen přisným dohledem nad překlady je Milan Kundera známý. Ví se o něm také, že mu velmi záleží na jazyku. „*Nesmírně mu záleží na tom, jak píše, není tam jediné slovo navíc, a chce, aby to bylo v nakladatelství respektováno,*“ dodal Alain Finkielkraut, který zná Kunderovo dílo opravdu detailně. Byl také jedním z těch, kdo přispěli do biografie, která ve Francii vyšla u příležitosti spisovatelových devadesátin.

Oba diskutující pánové přiznali, že Milan Kundera jejich tvorbu významně ovlivnil, a dodali, že jistě nejsou jediní. V tom mají jistě pravdu.

O zdech nejen v hlavách

Práci spisovatele ve skutečnosti není vytvářet zdi, ale budovat mosty. To je myšlenka, se kterou pochopitelně nelze než souhlasit. Rezonovala setkáním trojice autorů, jimiž byli rodák z Guatemaly **DAVID UNGER**, kolumbijský spisovatel **LUIS FAYAD** a mexický autor **ÁLVARO ENRIGUE**. Právě on se k budování zdí v hlavách, ale i těch skutečných a hmatatelných, s nadhledem a sarkasmem vyjádřil slovy: „*Připadá mi, že politika v posledních letech patří spíše do zábavního průmyslu, než aby vytvářela nějaký prospěch pro obyvatele. Nemám na mysli jenom současného prezidenta Spojených států, něco podobného je i v Mexiku. Mexický prezident má každý den tiskovou konferenci, kterou lze sledovat v televizi a je to v podstatě taková telenovela. Politici ve svých řečech vyvolávají veřejnou diskuzi o věcech, které vlastně neexistují. V posledních letech se vracejí k odpornému nacionalismu 20. století. Dělí svět imaginárními čarami, které byly načrtnuty, a nikdo neví proč. Nevzdělaná vrstva politiků najednou zjistila, že je tak možné vytřískat velký politický kapitál, a budují hranice. Není to jenom blázen Trump, podobné věci se dějí v Anglii, Maďarsku nebo ve Španělsku.*“ Faktem ale zůstává i to, že skutečná literatura se hranicemi, ať už propagandistickými, vnitřními nebo těmi ze železa a cihel omezit, a spoutat nedá.

Rodrigo Fresán Argentina / Argentina

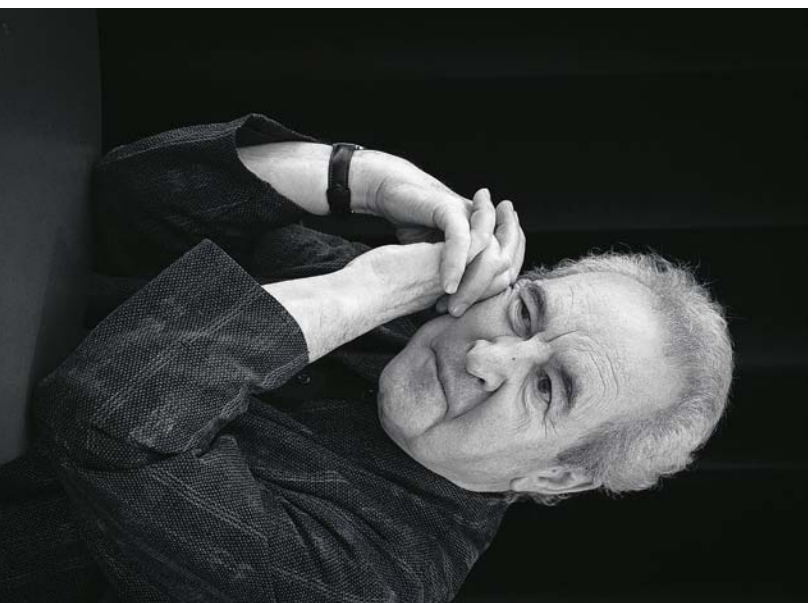
Mariana Enriquez Argentina / Argentina

Robert Menasse Rakousko / Austria

Mario Vargas Llosa Peru, Španělsko / Peru, Spain
Nobelova cena za literaturu 2010
The Nobel Prize in Literature 2010

John Banville Irsko / Ireland

Herta Müller Německo / Germany
Nobelova cena za literaturu 2009
The Nobel Prize in Literature 2009

Svět knihy Praha '19

Zahraniční hosté

Book World Prague '19

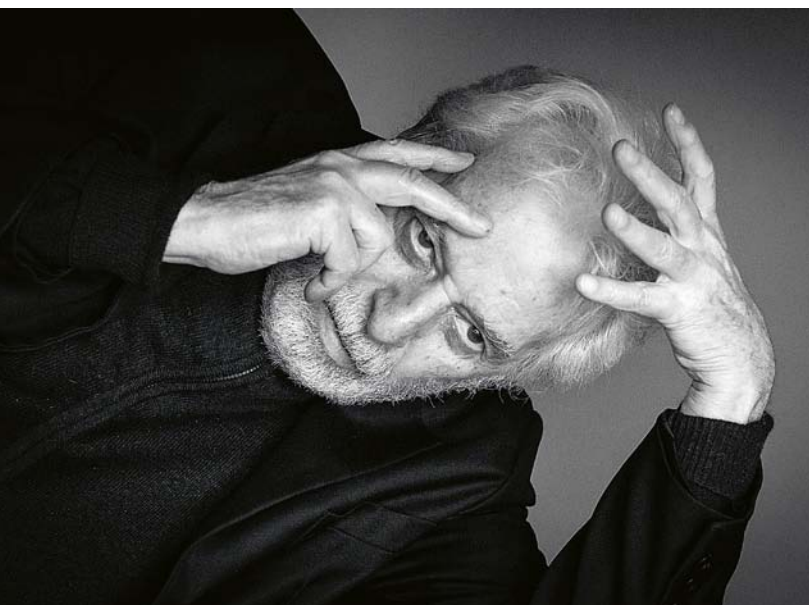
Foreign Guests

foto Dirk Skiba

Alvaro Enrique Mexico / Mexico

Alejandro Jodorowsky Chile, France / Chile, France

Alain Finkelkraut France / France

The Rules of Thrillers

Thriller is currently the most popular literary genre. Two of the style's stars have met for a joint debate – the French writer **BERNARD MINIER** and British author **TIM WEAVER**.

As a genre, thriller is often confused with the crime novel, although it abides by different rules. “*Thriller makes its characters face extreme situations,*” Tim Weaver revealed. “*Another ingredient is fear, because it is the strongest of emotions when all masks fall off. Once you get into a stress situation you start behaving instinctively. In our everyday lives we wear masks, but as soon as we are in an extreme situation, it shows us for what we really are, and that’s precisely the material we work with,*” Bernard Minier, author of the highly successful trilogy **The Circle**, **Night** and **The Frozen Dead**, added. One feature both authors have in common is that their main protagonists are normal people. “*This is done on purpose – I wanted to set myself apart from the Scandinavian authors, whose heroes live almost on the edge of society, they take drugs and suffer from psychological disorders. I wanted my hero to be absolutely normal, someone people could easily relate to,*” said Bernard Minier and Tim Weaver agreed. Another aspect the two authors share is that their stories take place

Bernard Minier and Tim Weaver

in the present. To what extent, then, do they reflect current affairs? “*I come from a country that is in a dire situation – Brexit has been an awful mistake and no one seems able to fix it. For an author it is easy to reflect on these problems. In my novels, the United Kingdom becomes less tolerant and it faces poverty, racism and other things we don’t want to see in the society,*” Tim Weaver, whose translations into Czech include the books **Broken Heart**, **The Dead Tracks** or **Chasing the Dead**, explained. Both authors revealed that when they write, they visit crime scenes and talk to investigators and other specialists. “*Research is the most interesting part of my work. I enjoy talking to people who have for years worked as investigators, with forensic experts, psychiatrists,*” Bernard Minier explained. “*Often you get so immersed that you end up with loads of interesting material, which the reader would*

find overwhelming. The story itself should not be too complicated. I must tell myself that I have enough material now for a plot and that I will save the rest for later,” Tim Weaver said. Bernard Minier agreed with his colleague – he adopts a similar approach and also occasionally struggles with too much material. “*You just can’t fit everything in – my books are bulky enough as it is. But I very much enjoy researching the topics. I set my stories in the area of Toulouse and I am in contact with the local police. The stories they tell me are often difficult to believe. Some are so crazy the readers would hardly find them credible,*” Minier laughed and offered one such improbable story about a particularly mishandled attempt to dispose of a dead body. Maybe we will find it his next book – adapted, of course, to fit the rules of writing a literary thriller.

Czech and French Milan Kundera

Two world-renowned authors, **ALAIN FINKIELKRAUT** and **MAREK BIENCZYK**, talked to the Book World audience about their relationship to the famous Czech-born author.

The Polish novelist, essayist, literary historian and translator Marek Bienczyk recalled his first encounter with Kundera’s work in the year 1981 at the Warsaw university. “*Those were a bit strange times. The Solidarity had called for a nationwide strike. I was a representative of a student union and I felt quite intensely that I was a part of something much bigger. It was a feeling of great joy. Kundera’s book **The Unbearable Lightness of Being** made a strong impression on us. He was writing about the things we were living – it was like an epiphany. It was almost incredible how he spoke from our hearts.*” As Marek Bienczyk says, Czech literature was already very popular in Poland in the 1980s. “*We read Hrabal and perceived the Czechs accordingly. He wrote that your beer was better than the Polish one, he described the everyday life, and we liked it so much we wanted to live here. Kundera was completely different than Hrabal. He was seen more as a French author and it is still like this today,*” added Marek Bienczyk, who has translated several of Kundera’s books into Polish.

An outstanding representative of the French intellectual circles, philosopher and writer Alain Finkelkraut, even goes so far as to call Milan Kundera his literary role model. “*The first book of his I’d read was **The Joke** in 1968. It was a very strong novel, just like his other works. If we are talking about how his life in*

France has influenced him, than yes, of course it has, but I still think that he is predominantly a Czech author, and by that I mean the style of his writing. I can see in his work that somehow typically Czech refusal to be serious, the ability not to take oneself seriously and the tragicomic situations. All this is very Czech.” An interesting moment from Kundera’s writing has surfaced during the discussion – the first translation of **The Joke** was adapted by the translator to such an extent that he had virtually created another book. “*When Milan Kundera found out, he was shocked by the flowery and lyrical nature of the text the translator had added. In turn he spent some two years reworking the translation and since then he is almost obsessed with translations of his works. In this particular case he even went so far as to sue the translator,*” Alain Finkelkraut revealed an interesting detail from Kundera’s life. But Milan Kundera is not only recognised for scrutinizing translations of his works. It is a well-known fact that he is also very much concerned with the quality of the language. “*He cares a great lot about how he writes – not a single word is redundant and he insists that the publishers respect this,*” adds Alain Finkelkraut, who knows Kundera’s work in detail. He was also one of the contributors to the biography that was published in France to mark the writer’s 90th birthday.

Both authors admitted that Milan Kundera’s influence on their work is significant, and added that they are by far not the only ones. And they are most certainly right.

Walls in Our Heads and Beyond

The writer’s work is to build bridges rather than walls. This idea, with which hardly anyone would disagree, was the leitmotif of a meeting between three authors – the Guatemalan-born **DAVID UNGER**, Columbia’s **LUIS FAYAD**, and **ÁLVARO ENRIQUE**, author from Mexico. The last writer has expressed his view on the erection of walls in the minds of people but also the real, palpable ones with ironic distance: “*I have the feeling lately that politics have become a part of the entertainment industry rather than creating some kind of benefit for the citizens. And I don’t just mean the current US president – something similar also takes place in Mexico. The Mexican president has a press conference every day, which you can watch on television, and which is, essentially, a telenovela. In their speeches, politicians encourage public debate about things which hardly even exist. In most recent years they started coming back to 20th century’s repulsive nationalism. They draw imaginary lines in the world that had once been drawn and nobody knows why. The uneducated layer of politicians has discovered that this is a way of gaining large political capital, and so they build borders. It’s not just crazy Trump – similar things are taking place in England, Hungary or Spain.*” It remains a fact, however, that real literature can never be bound by borders, be they made of propaganda, ideas or iron and bricks.

Peace Isn't Sexy?

ROBERT MENASSE is an advocate of European unity and has shared with Book World visitors his ideas on why Europe should have a joint economic roof.

"Originally the idea that gave birth to united Europe was to create peace by getting everyone to co-operate and then, bit by bit, to develop a community that would aim for a common market, currency and administration," explained Robert Menasse. *"I've heard from more people that peace isn't sexy. What a silly thing to say..."* he said with a slight exaggeration. The truth is that the Second World War is still a relatively recent event – seventy years are a mere moment in the existence of mankind and if we are not careful we could see history repeat itself, which is something we also often hear. The point of the European community is precisely that it does not happen. We are not necessarily talking about a global military conflict – it could also be an event similar to what we experienced in August 1968. *"Back then you were betrayed by the West-European countries. They had their peace but you received no help. This was a power struggle. But since the authoritarian systems we used to know have collapsed, no such thing should happen again."* Nonetheless, many people only see crowds of migrants sweeping over Europe and global economic problems instead. *"People often think that a national state will protect them from all of this. But that is a big mistake,"* Robert Menasse explained. *"Do you really think that a national state will*

protect you? All the challenges we are facing, all the crises we are experiencing will not stop because of some border. Do you think that a financial crisis will stop at the Czech border? Or that global warming will pass you by if you lock yourselves in here? And what will you do about the internet, which is a multinational phenomenon – how will you regulate it?" These were the questions Robert Menasse asked his Czech audience to consider. *"A small state, such as Austria or the Czech Republic, can never fight off the big challenges alone. Many people have doubts, they think that in the EU somebody else is making decisions on their behalf, but that's not true – you are a part of that decision making, you have your representatives there. I also heard opinions that Brussels is a threat to Czech identity but I can honestly tell you that I've never met a single person in Brussels or seen a single paragraph of the programme declarations that would state that the European Union wants to destroy the integrity of the nations. On the contrary – the European Union says that the diversity of cultures, identities and languages is Europe's wealth."*

The issue of Brexit could hardly be avoided. *"United Kingdom thought that by egoistically looking only after itself it would be better off. But instead they inflicted great damage on themselves and the fallout of this decision will soon become apparent,"* Robert Menasse concluded his debate with Book World visitors.

Working with Reality

Spanish author **JAVIER CERCAS** and German literary historian **REINER STACH** have one thing in common – in their books they deal with reality and carefully avoid all figments of imagination. Still, their books are far from merely terse and their narrative is a joy to read.

Javier Cercas' book *The Anatomy of a Moment* describes the events of 23 February 1981, when a group of armed soldiers stormed the Spanish parliament, ordered the members of the house to lie behind their desks and an attempt at a coup had unravelled. To what extent did the author remain true to reality in his rendition of events? *"My book is called The Anatomy of a Moment precisely because I had made the decision to base it on one very specific situation that took place during that coup. It was the moment when the insurgents had ordered the MPs to lie down. Three of them refused to obey and I wanted to find out why. What were their motifs? Milan Kundera, whom I like very much, once said that if you know everything about something, you write an article, but if there's something you don't know, you write a novel. I like that a lot and I abide by it. I've spent three years researching the event, talking to hundreds of people, and I found out that each Spaniard had a different view of how the coup had unfolded – that I am basically dealing with a thousand fictions. Writing the story in such a way that it is based*

on reality was no easy task, because it wasn't quite clear what this reality actually was," Javier Cercas recalled the birth of his successful book. *"You see, and I was thinking how easy it must have been for you because you could use television footage and work from there, which I couldn't, and it turns out that you actually had it more difficult precisely because of that. Everybody remembers something else from that event – everyone had created their own image of that situation,"* commented Cercas' words Reiner Stach, whose three-volume biography of Franz Kafka is a monumental work indeed. *"From the very beginning I decided not to write a novel but stick to facts. I didn't invent any dialogue – I wrote them the way they were really uttered, and I have documents to prove it. But then I reached situations like the wedding, for example, with many people involved, and ran into difficulties trying to understand what had really taken place. I discovered the solution in describing the scene as though it was a scene from a novel, but using facts. Discussing it here with you, I have the feeling that the problems we encounter in writing are actually very similar,"* admitted Reiner Stach. Javier Cercas added an interesting thought – history itself is actually a making up of the past, since historian, not unlike the writer, uses his or her imagination. *"Fantasy is when you invent something that never existed, but that's*

Tolkien's Successor

One of the major literary stars to have visited the book fair is the American author of sci-fi and fantasy novels **TAD WILLIAMS**.

His books *Memory, Sorrow and Thorn* have become worldwide bestsellers and his work is often likened to Tolkien – Tad Williams is even sometimes called his successor. This is not a coincidence. Tolkien is one of Williams' all-time favourite authors and one of the reasons why he started writing in the first place. He was dissatisfied with the many authors who were trying to emulate Tolkien's work rather than draw inspiration from it. *"They don't try to understand, they don't look for what exactly it is he was trying to say and why he wrote some of the things the way he wrote them,"* he explained. His own works, while based on Tolkien's literary heritage, find their own points of departure. The fact that he attempted to understand rather than copy his role model may have been one of the secrets to his success. When asked how a fantasy world is born in his mind, he explained that it is not a simple process wherein he would simply sit at the computer and start writing. *"I walk, I look around a lot, I think. It takes time before a world appears in my mind and only then I'm ready to write it on paper."* He looks for his dramatic plots in the real world. *"I found it interesting that the mighty empires ruled by strong kings or leaders fall apart after they died. In history I can think of Charlemagne or Alexander the Great. This is the topic I found interesting and drew my inspiration from,"* he explained. During his debate with Book World visitors, Tad also reminisced on his first published book. *"When somebody tells you for the very first time that your book is really going to get published, it is a major event in your life, an exciting experience. But as years pass and you publish more and more you realise that writing has turned into a career for you and that much of your initial enthusiasm has disappeared. I'm trying to fight against this. I've been writing for thirty years and I can tell you that I really enjoy it. I also enjoy travelling around the world and meeting my readers and I'm very happy to be here at Book World."* And there are many Tad Williams fans in the Czech Republic indeed – the book signing attracted a queue that went all the way around the Central Hall.

not what I do. I stick to facts, documents, testimonies. And then I add imagination to it – not fantasy, that's different. I try to imagine what those people experienced and felt." Reiner Stach agreed. *"You must also find your way into the mentality of the period and the people who lived in it."*

Thanks to the scrutiny of authors such as Javier Cercas and Reiner Stach we can look into history today without the fear of distorting it. The events are portrayed the way they actually were, nothing is made up, no fiction is involved, and yet their works are highly readable. It is through them that history truly comes alive.

Alejandro Jodorowsky in Prague

With only a few days to go before the start of the Book World Prague book fair, the organisers could finally confirm the participation of one of the most outstanding figures from the world of comics and surrealist cinematography, **ALEJANDRO JODOROWSKY**. His visit had already been planned for last year, when the book fair's focus was on comic books, but was eventually cancelled. This year's topic of Latin America is also connected with Jodorowsky's name, because the author comes from Chile and his acclaimed films were made in Mexico. *"I'm very happy to be in Prague, which was one of my life's dreams,"* said the living legend of modern art during a debate attended by over two hundred visitors.

Alejandro Jodorowsky has tried his hand at numerous artistic professions during his life. He started as a clown in circus but soon started creating the venue's shows. He became famous in the early 1970s both as actor and director of the films *El Topo* and *The Holy Mountain*, which had shocked US audiences. In those days they represented a major breakthrough for Mexican cinematography and John Lennon was one of the director's fans. Jodorowsky reached an even more legendary status in the world of comic books with his *Incal* series, marking his collaboration with the

Alejandro Jodorowsky

artist Jean Giraud, better known under his penname Moebius.

Jodorowsky, now already a nonagenarian, considers the multiplicity of artistic forms he has employed throughout the years to be his life's fulfilment. *"Today's society likes calling people directors, actors or painters, but I never wanted to be considered a single-category artist,"* he says. *"It is very important for me not to have any constraints, to be truly free."* He is also critical of the contemporary consumerist and money-centred lifestyle, which he sees as negatively affecting the arts. *"An art-*

ist shouldn't be doing his art for fame, power or money, but as a contribution to the world," he describes his approach. When an audience member asked how to stay true to these ideals and yet make enough money for a living, Jodorowsky answered that not all work should be done with profit in mind. His film career had cost him four million dollars, he told the visitors, which he spent on the production without expecting any of it to return. He made most of his money from his successful comic books.

Despite his age, Jodorowsky is still very active and lively. *"Oh yes, I could stand here in front of you as a shaky old man, but it all comes down to how a person feels. That's why I walk with my head upright and an optimistic mind."* The readers can look forward to his new comic book entitled *The Sons of El Topo*, which he is currently working on with several artists. It is a sequel to the iconic *El Topo* film and it was originally planned as a movie.

Alejandro Jodorowsky had won the audience over with his spontaneity and emotional way of speaking, interlaced with numerous jokes, enjoyed by the many book fair visitors. *"You see, I was told that Czechs almost never laugh,"* he said approvingly, *"and you are laughing in the most beautiful way!"* he added and received a new round of applause.

The Intellectual's Role in Society

A debate on who are intellectuals and what is their role in contemporary society was held in Café Europe. It brought together the French philosopher, teacher and writer **ALAIN FINKIELKRAUT**, the writer **PATRIK OUŘEDNÍK** and **JIŘÍ PELÁN**, expert in French and Italian literature and translator. The discussion was moderated by Book World's artistic director Guillaume Basset.

To begin with, Patrik Ouředník introduced Alain Finkelkraut. He quoted, among other, Milan Kundera, who had the following to say about Finkelkraut: *"He's unable not to react and feels an incessant need to raise his voice every time he encounters any sign of ignorance [...] – in other words, a man with a unique talent to increase the number of his enemies"*. According to Ouředník, progress is symbolised today by multiculturalism, neofeminism, political correctness, and, last but not least, the fight for the protection of the planet. These were also the topics being debated.

Ouředník presented his own definition of an intellectual. He believes that an intellectual must be erudite on many subjects, which presupposes a burning interest in current topics. Any intellectual must be endowed with intellectual honesty – to consider the search for truth to be superior to our internal beliefs and to seek confrontation with the ideas of others. And finally, social courage is also a must. He sees the French philosopher as fulfilling all these conditions. *"In my eyes, Alain Finkelkraut represents what we used to call the intellectual aristocracy. Let me add that this elite position is available to anyone who shows real interest,"* Patrik Ouředník said.

"Understanding reality means not understanding what is going on. Yes, I am in a situ-

Alain Finkelkraut, Guillaume Basset, Jiří Pelán, Patrik Ouředník

ation when I am fascinated by the things that happen. Kundera has nicely defined me as a man who can't not react. But maybe I would like to expand a bit. In the general understanding, an intellectual is someone who stops working in order to serve what he thinks is truth and justice. In my case it is slightly different. I think of myself as rather dumb. But when an event shocks me, an idea is born within. I can't not react, yes, but I can only think in those moments when I am surprised by a certain event," Alain Finkelkraut added.

According to Jiří Pelán, the main task for present-day intellectuals is to have the capacity to differentiate: *"I think today this ability is on a substantial decline. I see a tendency to present certain theses which are perceived as the only meaningful and possible perspectives. I see a decline in the willingness to discuss."* Pelán added that besides all the topics listed above it is also important to deal with the model of education for the future. He also said that for his generation, which spent most

of its life under communism, it was natural not to accept all the information being presented. Today, however, he again sees this tendency in some young people.

Finkelkraut believes that today equality comes close to nihilism, i.e. that everything is equal, everything is the same forever and all the time. *"When we speak about values, each discrimination is potentially criminal, which brings us to nihilism. Today we are the prey of progressivism. For me the basic question is how to get out of it. For this reason they call me a reactionary, a conservative, and the like,"* the philosopher explained his point of view.

What can we change – a member of the audience asked. *"There's this madness that tells us we must change. I think we should again become able – and I speak more about France now than about Central Europe, about which I'm not that well informed – to settle into our civilization, to like it, to uphold our heritage and to retain it for the future. To really become heirs that are worthy of the name,"* Alain Finkelkraut concluded.

Meeting of Nobel Prize Winners

Having two laureates of the Nobel Prize in Literature join in a single debate is no ordinary feat. Book World Prague has managed to organise such an event and the Lucerna Cinema was filled to capacity for the opportunity to meet **HERTA MÜLLER**, the Romanian writer living in Germany, and **MARIO VARGAS LLOSA**, the Peruvian author residing in Spain.

The debate focused on Literature as the Voice of Freedom and was moderated by Jakub Železný, editor of Czech Television's main news broadcast. At the outset of the debate, Železný mentioned the fact that Mario Vargas Llosa is the only holder of the Nobel Prize in Literature writing in Spanish in the past thirty years. *"How could that be possible? Maybe the Nobel committee simply made a mistake,"* joked Mario Vargas Llosa. *"I found out later that the very first Nobel Prize in Literature was awarded to the French poet Sully Prudhomme, not known to anyone today, and that they refused Lev Nikolayevich Tolstoy. The committee had simply made an error of judgement, which means it is possible that they have also been mistaken in the past thirty years."* When Herta Müller was asked if in her opinion the prize is presented with various nationalities in mind, she answered that it could hardly be the case. *"Shortly before me the prize was awarded to Imre Kertész, an East-European who also writes about dictatorship, just like me, so you would have thought I didn't stand a chance, and yet I succeeded. I don't know what are the criteria the committee finds significant,"* the 2009 Nobel Prize laureate said.

The one thing that works by Herta Müller and Mario Vargas Llosa – who received the Nobel Prize a year after her – have in common, is the topic of dictatorship. Besides writing about it, they also have close personal experience with it, which is one of the reasons why their books are so authentic and lively. They have explored their topic first hand and are well aware of how big a threat dictatorships are. *"Unfortunately there are new dictatorships coming into existence even now. In Turkey, for example, it has emerged incredibly quickly. It is a textbook dictatorship. Eastern Europe is also currently taking some steps back, which is why the topic of dictatorship is still very*

Herta Müller and Mario Vargas Llosa

much alive. It is a universal theme," explains Herta Müller why it is important to keep writing about it. *"All dictatorships have something in common – they destroy the individual human being, they are corrupt and they violate human rights. On top of that, and this is quite interesting, no dictatorship has ever been an economic success,"* Mario Vargas Llosa added. Herta Müller confirmed the interesting opinion, that once people who had themselves confronted a dictatorship come to power, they often adopt the measures of their former opponents. This remark by Herta Müller received a round of applause. Several such examples can be documented in history. The writer offered Turkish president Erdogan's aphorism: *"He once said that democracy is like a tram – you get on and then you get off again. And he is now getting off."*

Both Nobelists agreed that nationalism must be stopped in Europe, because it always leads to violence. Violence and fear, they said, are the main building blocks of dictatorships, and circumstances surrounding migration, for example, are stoking these feelings. *"I wish people wouldn't take democracy lightly. They must be warned about all the things that could happen. They should be pessimistic. I am a pessimist and I'm glad,"* Herta Müller admitted. Jakub Železný's next question focused on the fact that Mario Vargas Llosa had crossed the line between literature and politics, when he ran for the office of Peru's president sev-

eral years ago. *"I didn't want to be a politician. I was pushed into that situation – it was never my dream,"* he explained. How much, then, should a writer get involved in politics? *"People probably need someone with moral integrity and it hardly matters what profession they do,"* both participants in the debate agreed. In this context Václav Havel was mentioned as a moral authority that managed to cross from the world of literature into politics and radically transform it. And since most of the debate had centred on politics rather than literature, or had eventually strayed to it, Jakub Železný's last question was exclusively about literature and what both authors find essential in it. *"Literature is important for people not just because of the joy we feel when we read something nice, but also because it helps develop our critical thinking. We must protect literature because it influences the way we live,"* Mario Vargas Llosa said. *"Without literature and without culture there is no democracy. That's why all dictatorships, as soon as they seize power, curtail culture and introduce censorship. Because they are afraid. Art is unfathomable in its messages, and that scares them because they lose control over the citizens. That's also why literature is important in the fight against dictatorship,"* Herta Müller added, concluding the debate's arc. Both Nobelists received a large round of applause for the interesting meeting.

Jiří Theiner Award Travels to Poland

Jan Stachowski

The Book World book fair is the traditional host of the Jiří Theiner Awards ceremony. This year's winner is the Polish translator **JAN STACHOWSKI**.

The prestigious prize is awarded to those who have significantly contributed to the dissemination of Czech literature abroad. In the case of Jan Stachowski, this condition has most certainly been fulfilled. Thanks to him and his translations, Polish readers can enjoy the works of, among others, Bohumil Hrabal, Josef Škvorecký, Patrik Ouředník, as well as numerous other Czech authors. The award was presented by Jiří Theiner's son Pavel. The event's host, David Vaughn, who has guided the audiences through all of the award's ceremonies to date, introduced Jan Stachowski in an interesting interview. Book World visitors learned how Jan had first encountered the Czech language, how he came to understand the Czech mentality through his work at the Polish embassy in Prague, how he had met Bohumil Hrabal, whose books he later translated, and how he passed his affection for the Czech Republic to his daughter, who decided to move here. This gives his granddaughter shared Czech-Polish roots, which fact Jan Stachowski sees as almost symbolic. The laureate also admitted that what he enjoys most about translating is being alone – the opportunity to dive into the author's text and look for contexts. He sees translating not as work, but as a hobby, and his work is a proof of just that. The Jiří Theiner Award has once again found a worthy laureate.

Life in a Dictatorship

The winner of the 2009 Nobel Prize in Literature, **HERTA MÜLLER**, came to Book World Prague to talk to the filled Large Theatre about her work and her new book *The Fox Was Ever the Hunter*.

Books penned by Herta Müller are no relaxing read – they are taxing and full of complicated human stories. Nonetheless, her works are acclaimed throughout the world, and, besides selling well, have received many awards. As a daughter of German parents living in Romania she has experienced some difficult times in her life, which are reflected in her work. Her life has been marked by Ceausescu's totalitarian regime and her father's wartime SS membership. Fate had dealt her a tough hand indeed. "I've read many books about Nazism and tried to understand my father, why he had joined that movement, and how was it possible for a criminal like Hitler to manipulate the masses. But I still don't understand it," she admitted. During her debate with book fair visitors she recalled how, having moved to Germany, she was under the scrutiny of the state police and how she always knew that her apartment had been searched while she was away. "I had

Herta Müller

a fox fur at home and they would always cut a piece off – the head, the feet... and then arrange it in such a way that it looked normal. It was a clear threat. My understanding was that they are showing me what they could do to me," she recalls. These experiences formed the bases of her latest novel published

in Czech, *The Fox Was Ever the Hunter*. "Sadly, the heart of the story is real. The rest is extrapolation, playing around with characters," explained the writer. "Living under such pressure is difficult for the psyche, for retaining one's sanity. On the other hand, it gives you a chance to really get to know yourself. Life under a dictatorship forces you to decide if you succumb to fear or stand up to it. Dictatorships are designed to make people afraid, because when people are afraid, it is easier to manipulate them," she added. "I knew that to say what I really thought would land me in jail in less than two days. Therefore I would only say a half of it. All the various meetings made me sick, I was suffocating from all the babble until I reached a point when I realised I had nothing to lose," she recalled. To conclude with, Herta Müller admitted that she never longed to be a writer. She wanted to become a hairdresser or a seamstress, because she liked the way these professions could radically change a person. In a way, her dream has come true – the books she writes change people, their minds, their way of thinking, which is more than changing the way a person looks.

Mario Vargas Llosa

Icon of Peruvian Literature

Mario Vargas Llosa

"When you write novels, discipline is a must. A poet can afford to write one day and not the next, but when you write novels you must stick to discipline, otherwise the thing falls apart. Flaubert said that being a writer is a lifestyle. This means I work seven days a week, twelve months a year. I don't use the computer – I write with pen and ink. I need to smell the ink and I like the rhythm that guides the hand in writing," says the eighty-three-year-old **MARIO VARGAS LLOSA** – Peruvian writer, journalist and politician living in Spain, winner of the Nobel Prize in Literature. At this year's Book World Prague he was among the most eagerly awaited guests – a fact illustrated both by the endless queue at his book signing and the interest generated by his debate, hosted by the erudite translator Anežka Charvátová.

The writer spoke about his novel *The Neighbourhood* that has just been published in Czech translation. The novel describes how the tabloid press and media in general can serve totalitarian power. The environment of dictatorships and totalitarianism count among Llosa's key themes. "I belong to a generation that grew up and came of age at the time of South America's dictatorships. It is only natural that this topic has left its mark on us," the writer notes. During the debate the spontaneous and vigorous author has also touched the topic of humour in his work. "There are stories that you cannot narrate unless you provide them with some comical, humorous undercurrent. That was how I discovered the significance of humour in literature." These stories include *Captain Pantoja and the Special Service* or the popular and strongly autobiographical *Aunt Julia and the Scriptwriter*. In connection with this particular book, Mario Vargas Llosa made the audience laugh by admitting that after the publication of the book, he disclosed in one interview the identity of the comic character – the author of radio plays Pedro Camacho. In the meantime, however, Camacho had become the mayor of Bolivia's capital, remembered none of the events portrayed in the book and felt deeply offended to the point of considering vengeance in the form of writing a book about Vargas Llosa's homosexual life in Bolivia. It is interesting to note that even real-life aunt Julia later opted to write her own account of the story. Mario Vargas Llosa also talked about his debut in the field of erotic literature, the book *In Praise of the Stepmother*, also currently being published in Czech to mark the author's visit to Prague.

Reality Is Like Fuel

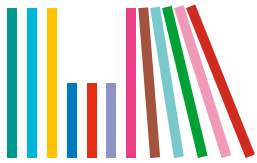
Discussion between **JOHN BANVILLE** and **RODRIGO FRESÁN** was eagerly awaited by a filled auditorium. The visitors enjoyed the guests' humor, reminiscences and interesting thoughts on how to approach reality.

"Reality is like fuel – it only takes you a certain distance. The rest you have to walk by writing," the Argentinian novelist, journalist and translator Rodrigo Fresán explained his relationship to facts in literature. Both writers revealed that they started flirting with their future profession very early on. "I began writing when coming of age. I got a hold of a book by James Joyce and I was very surprised that you can actually write about reality. I gave it a try and when I finished writing I had the feeling that my work was no longer mine. At that moment I realized that I could do it. I practice by writing and I hope I learn it before I die," laughed John Banville, the Irish winner of the Man Booker prize.

"Facts by themselves are not interesting for me. You must provide them with a certain style," Fresán described the creative process. "I want to write an autobiography in which each and every fact from my life would be a little bit askew," added Banville with a wink.

The writers also discussed the question of when the past becomes the past, and how the way we perceive it changes. Rodrigo Fresán mentioned the fact that we tend to laugh about details from fresh history, while older history seems stylish to us. "All my books are obsessed with the past, with the man I was. I am trying to find out who I am now," John Banville added, reminding the visitors that while keeping a measure of the time is important for science, it passes differently for every one of us.

LA LITERATURA

Argentina

MINISTÉRIO DAS
RELAÇÕES EXTERIORES

PÁTRIA AMADA
BRASIL
GOVERNO FEDERAL

Embajada de Cuba
República Checa

Embajada del Peru
en República Checa

exhibitors 461	stands 214	visitors 51 000	participants 769	countries 39	exhibitions 17	programmes 685
-------------------	---------------	--------------------	---------------------	-----------------	-------------------	-------------------

Acknowledgements

Financial support

Auspices

Minister of Culture of the Czech Republic
Minister of Foreign Affairs of the Czech Republic
City of Prague Lord Mayor
Prague 7 City District Mayor

Guest of Honour

Latin America

Benefactor

Pavel Theiner, Jiří Theiner Award

Literary Festival Partners

Embassy of the Argentine Republic
Embassy of the Federative Republic of Brazil
Embassy of the Republic of Chile
Embassy of the Republic of Cuba
Consulate General of the Dominican Republic
Embassy of the United Mexican States
Embassy of the Republic of Peru
Office of the European Parliament

Embassy of the Hellenic Republic
Embassy of the Kingdom of Denmark
Embassy of the Kingdom of Norway
Embassy of the Portuguese Republic
Embassy of the Republic of Finland
Embassy of the Republic of Slovenia
Embassy of Spain
Embassy of the State of Israel
Embassy of Sweden
Embassy of Ukraine
French Institute in Prague
Hungarian Institute in Prague
Instituto Camões in Prague
Instituto Cervantes in Prague
Literární informačné centrum – Centre for Information on Literature
Lucerna Cinema
Polish Institute in Prague
Representation of the European Commission

DAS BUCH
Austrian Cultural Forum in Prague
Goethe-Institut
Embassy of the Swiss Confederation

Professional Forum Partner

Czech Literary Centre

Co-operating Organisations in the Czech Republic

Arts and Theatre Institute
Association of Audiobooks' Publishers
Creative Europe Office
Czech Centre of the International PEN Club
Czech Centres
Czech Literary Translators' Guild
Czech Section of IBBY
DOX – Centre for Contemporary Art
Illustrators' Club
Jaroslav Foglar Czech Scout Foundation
Mama Shelter Prague
Moravian Library
Municipal Library of Prague
Museum of Czech Literature
National Film Archive
National Gallery
National Library of the Czech Republic
National Museum
National Technical Museum
Scandinavian House
Union of Interpreters and Translators

Partners

NÁRODNÍ
MUZEUM

**25th International
Book Fair and
Literary Festival**

**Prague Exhibition
Grounds
9 – 12 May**

BOOKWORLD.CZ

**Book
World
Prague
'19**